

S. Maria O p i e l a, *Integralna pedagogika przedszkolna w systemie wychowania Edmunda Bojanowskiego. Kontynuacja i zmiana*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2013, ss. 449.

Recenzowana publikacja podejmuje problematykę społeczną dotyczącą teoretycznego i praktycznego wymiaru systemu pedagogicznego Edmunda Bojanowskiego, jako podstawy tworzenia pedagogiki przedszkolnej. Podjęta przez s. Marię Opiełę analiza zmierza do znalezienia odpowiedzi na pytania o istotę wychowania integralnego osoby i uwarunkowania jego realizacji we wczesnej edukacji dziecka. Problematyka jest bardzo ważna ze względów społecznych, gdyż wpisuje się w obszar zagadnień dotyczących wychowania przedszkolnego oraz w trwającą debatę na temat polityki oświatowej, nieudolnej reformy edukacji i kondycji systemu szkolnego w kontekście przemian społeczno-ustrojowych. Publikacja pozwala lepiej poznać i zrozumieć specyfikę warunków wspierania rodziny w integralnym rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym i w realizowaniu podstawowych funkcji, szczególnie tej opiekuńczo-wychowawczej.

U podstaw systemu wychowania ochronkowego, opracowanego przez Edmunda Bojanowskiego, jest personalizm chrześcijański, w którym dziecko jest osobą, a jego dobro znajduje się w centrum zabiegów wychowawczych. S. Maria Opieła wydobywa ów personalistyczny rys systemu, ukazując jego niezwykle dynamizm i aktualność w dobie promowanych koncepcji i teorii pedagogicznych, które zmierzają do uprzedmiotowienia współczesnego człowieka. Teksty Bojanowskiego pozostają wciąż źródłem inspiracji do odkrywania jego zamiaru i rozumienia go w horyzoncie zasad, odniesień i założeń koncepcji pedagogicznej realizowanej przez Zgromadzenie Sióstr Służebniczek, którego jest założycielem. Służebniczki od początku podjęły twórczą realizację jego myśli pedagogicznej. Trzeba podkreślić, że koncepcje i myśl pedagogiczna oparte na personalizmie chrześcijańskim i filozofii realistycznej stanowią podstawę teorii i praktyki pedagogicznej w katolickich placówkach przedszkolnych prowadzonych przez Zgromadzenie Sióstr Służebniczek. W swojej publikacji s. Maria Opieła podejmuje polemikę ze współczesnymi pedagogami, którzy zrywają z tradycyjnym wychowaniem i reprezentują trendy liberalne w wychowaniu polegającym na intencjonalnym kształtowaniu osobowości wychowanka.

Struktura pracy jest właściwa dla prac teoretycznych, tworzy ją sześć rozdziałów, dopełnionych wstępem, zakończeniem, bibliografią, streszczeniem w języku angielskim oraz indeksem osób i spisem rysunków. Na podkreślenie zasługuje konceptualizacja projektu badawczego oraz jego realizacja wymagająca zaangażowania, wytrwałości i znacznego nakładu pracy. Autorka podejmując analizy poszczególnych obszarów problemowych, w sposób trafny i uzasadniony odwołuje się do tekstów źródłowych oraz obowiązujących i znaczących dla podjętej problematyki opracowań z literatury przedmiotu. Pracę charakteryzuje przejrzystość języka i umiejętność wyrażania

istoty myśli oraz zasadność i celność formułowania wniosków i postulatów pedagogicznych.

W rozdziale I, *Geneza systemu wychowania i integralnej pedagogiki przedszkolnej w ujęciu Edmunda Bojanowskiego*, została przedstawiona, w nawiązaniu do biografii E. Bojanowskiego oraz uwarunkowań rozwoju, jego myśl pedagogiczna. Opisane zostały podstawy metodologiczne, obejmujące reguły hermeneutycznego badania tekstu, procesu rekonstrukcji systemu wychowania oraz tworzenia integralnej pedagogiki przedszkolnej. W rozdziale II, *System wychowania Edmunda Bojanowskiego*, zastosowano rekonstrukcję i opis istotnych elementów systemu ochronkowego w wymiarze strukturalnym i funkcjonalnym na podstawie notatek i dorobku Bojanowskiego, co umożliwiło wskazanie aktualności jego koncepcji. Rozdział III, *Kontekst tworzenia integralnej pedagogiki przedszkolnej w systemie wychowania Edmunda Bojanowskiego*, opierając się na interpretacji tekstów i dzieła Bojanowskiego umożliwił zarówno poznanie i zrozumienie jego myśli pedagogicznej, jak też określenie elementów interdyscyplinarnego kontekstu powstania i realizacji systemu wychowania oraz tworzenia integralnej pedagogiki przedszkolnej. Interesujące jest to, że Autorka w nawiązaniu do dorobku Bojanowskiego ukazuje proces kontynuacji poznawania i rozumienia jego myśli w kontekście współczesności, co umożliwia wskazanie fundamentów dla integralnej pedagogiki przedszkolnej, która jest alternatywą dla globalnych przeobrażeń i wyzwań cywilizacyjnych.

Kontynuacją zagadnienia integralności jest problematyka rozdziału IV, *Antropologiczne podstawy integralnej pedagogiki przedszkolnej*, w którym s. Maria Opieła precyzyjnie wskazuje, że u podstaw poszukiwań i refleksji teoretycznych Bojanowskiego dotyczących wychowania jest chrześcijańska koncepcja człowieka jako osoby. Z niej właśnie wynika zwrócenie uwagi na podmiotowość dziecka oraz znaczenie dzieciństwa i dziecięctwa w integralnym rozwoju i edukacji dziecka jako osoby. Z kolei treści rozdziału V, *Założenia integralnej pedagogiki przedszkolnej Edmunda Bojanowskiego*, wynikają z przyjętej antropologii jako podstawy wychowania i pedagogiki. Bojanowski rozumiał wychowanie jako przekaz i realizację wartości chrześcijańskich zawartych w zwyczajach kształtujących życie i obyczaje osoby. Autorka publikacji uzasadnia, że pielęgnowanie tych wartości, przekazywanie i urzeczywistnianie stanowiło drogę, na której człowiek rozwija się integralnie, zmierzając do doskonalenia się, osiągając swoją pełnię człowieczeństwa w wymiarze moralno-duchowym. W ostatnim, VI rozdziale, *Struktura procesu wczesnej edukacji w integralnej pedagogice przedszkolnej*, Autorka wskazała na źródło podstaw teologicznych, antropologicznych i aksjologicznych koncepcji pedagogicznej Bojanowskiego, które stanowi o tożsamości jego integralnej pedagogii. Zostały tu przeanalizowane istotne elementy oraz najważniejsze podmioty procesu opiekuńczo-edukacyjnego, czyli dzieci, wychowawcy, rodzice. Autorka, pisząc o integralnym wychowaniu przedszkolnym, u podstaw którego leżą wartości, wskazuje na szczególną i niepodważalną rolę rodziny, która może uchronić dziecko przed licznymi zagrożeniami cywilizacyjnymi, zwłaszcza przed komercjalizacją i konsumeryzmem. Opisane zostały także elementy metodyczne, których nadrzędnym celem jest wspieranie integralnego rozwoju małego dziecka oraz warunki jego realizacji, ponieważ w nich

---

zawiera się specyfika teorii i praktyki pedagogicznej realizowanej w duchu integralnego wychowania przedszkolnego wobec innych koncepcji pedagogicznych.

Niekwestionowaną zaletą recenzowanej książki jest jej spójność, oryginalność, kontekstowość i nowatorskość w prowadzonym obszarze badawczym. Bezspornym walorem jest ukazanie aktualności wychowawczych intuicji oraz wiedzy Edmunda Bojanowskiego i wskazanie na funkcjonalność koncepcji wychowania przedszkolnego, która pomimo upływu lat, zawiera w sobie elementy twórczej kontynuacji oraz wprowadza zmiany, w których nieustannie w centrum zabiegów wychowawczych jest osoba wychowanka i jego dobro.

Dorota Bis
Katedra Pedagogiki Chrześcijańskiej KUL